

LA REFORMA DE LA LLEI DE PROPIETAT INTEL·LECTUAL: CANVIS PRODUÏTS PER LA TRANSPOSICIÓ DE LA DIRECTIVA SOBRE DRETS D'AUTOR

Patricia Riera Barsallo

Directora de Serveis de la Biblioteca de la UOC
prierab@uoc.edu

Resum

En el present article s'analitzen, des del punt de vista de les implicacions que plantegen per al desenvolupament dels serveis i activitats que duen a terme biblioteques i centres semblants, els diversos intents de transposició de la Directiva 2001/29/CE sobre drets d'autor.

El títol de l'article s'obre amb el terme «possibles» pel fet que, a hores d'ara i en el moment de finalitzar la revisió d'aquest text (febrer de 2006), encara no s'ha fet efectiva la modificació del nostre actual marc legal. A pesar de la documentació i el coneixement sobre el procés de transposició disponible, la veritat és que fins que no es publiqui la versió definitiva en el BOE no podrem saber exactament com ens afectarà el marc legal.

A pesar d'haver-hi un cert grau d'incertesa, la revisió dels textos coneguts fins al moment pot ajudar-nos com a professionals a entendre els aspectes que estan en joc i aprehendre els conceptes més importants d'aquesta matèria i que afectaran directament el desenvolupament dels nostres centres.

Paraules clau

Drets d'autor, propietat intel·lectual, biblioteques, hemeroteques, fonoteques, museus, arxius, drets d'explotació, drets morals, dret de reproducció, dret de comunicació pública, dret de distribució, pres-tec públic, límits al dret d'autor, mesures tecnològiques de protecció

Resumen

En el presente artículo se analizan, desde el punto de vista de las implicaciones que plantean para el desarrollo de los servicios y actividades que llevan a cabo bibliotecas y centros similares, los diversos intentos de transposición de la Directiva 2001/29/CE sobre derechos de autor.

El título del artículo se abre con el término «posibles» debido a que, a día de hoy y en el momento de finalizar la revisión de este texto (febrero de 2006), aún no se ha hecho efectiva la modificación de nuestro actual marco legal. Pese a la documentación y el conocimiento sobre el proceso de transposición disponible, lo cierto es que hasta su publicación definitiva en el BOE no podremos conocer a ciencia cierta cómo nos afectará el marco legal.

Pese a existir cierto grado de incertidumbre, la revisión de los textos conocidos hasta el momento puede ayudarnos como profesionales a entender los aspectos que están en juego y aprehender los conceptos más importantes de esta materia y que afectarán directamente al desarrollo de nuestros centros.

Palabras clave

Derechos de autor, propiedad intelectual, bibliotecas, hemerotecas, fonotecas, museos, archivos, derechos de explotación, derechos morales, derecho de reproducción, derecho de comunicación pública, derecho de distribución, préstamo público, límites al derecho de autor, medidas tecnológicas de protección

Abstract

This article analyses the diverse attempts for transposing Directive 2001/29/CE on copyright from the point of view of its implications for libraries and similar centres wanting to develop services and activities.

To date —through the last revision of this text in February 2006— the modification of our current legal framework has still not been modified. In spite of the available documentation and knowledge about the process of transposition, the truth is that until the definitive version is published in the Boletín Oficial del Estado, we will not know exactly how the legal framework will affect us.

In spite of a certain degree of uncertainty, the revision of the text made known to date can help information professionals comprehend which issues are at stake and to understand the most important concepts of this topic that directly affects how our centres will develop in the future.

Key words

Copyright, intellectual property, libraries, periodicals libraries, recordings libraries, museums, archives, exploitation rights, moral rights, reproduction rights, broadcast rights, distribution rights, public lending, limits on copyright, technological protection measures

1. Introducció

Després de diversos anys de retard (dos anys i vuit mesos, per ser exactes), Espanya va iniciar a l'agost de 2005 el que sembla que serà l'intent definitiu de transposició de la Directiva Europea 2001/29/CE «relativa a la armonización de determinados aspectos de los derechos de autor y derechos afines a los derechos de autor en la sociedad de la información».

El termini de transposició finalitzava el 22 de desembre de 2002, tal com indicava l'article 13.1 de la citada Directiva, d'aquí que Espanya hagi estat ja amonestada per no haver fet les modificacions necessàries en l'actual text de la Llei de propietat intel·lectual (Tribunal de Justicia de la Comunidad Europea, assumpte C-31/04, sentència de 28 d'abril de 2005).

El projecte de reforma presentat pel Govern obre noves vies en matèria de límits —aspecte positiu per als usuaris en general, i per a les biblioteques en particular—, encara que deixa sense resoldre (o almenys, al meu parer, no dona una solució del tot satisfactòria) certs temes que actualment són problemàtics i que en el futur encara ho seran més.

En el present article s'analitzen els principals aspectes del projecte pel que fa als límits del dret d'autor (comparant les propostes amb les aparegudes en els anteriors intents de transposició que han tingut lloc al nostre país) i les implicacions que tindran aquests canvis per al treball de biblioteques i centres semblants.

2. Un repàs a la història de la transposició a Espanya

Des que el novembre de 2002 es va donar a conèixer el primer esborrany de reforma del Text Refós de la Llei de propietat intel·lectual (TRLPI a partir d'ara), quatre han estat almenys les propostes conegudes¹ fins a l'última d'agost de 2005.

1. Conegudes per qui signa aquestes línies com a membre d'un grup de treball (el Grupo de Bibliotecas y Propiedad Intel·lectual de FESABID) que, a finals de 2001, es va personar davant el llavors Ministeri d'Educació, Cultura i Esports com a part interessada a participar en el procés de transposició de la Directiva 2001/29/CE. El fet que en el nostre país no existeixi un procediment reglat de participació de grups d'interès en l'elaboració de les lleis, fa que poder disposar dels textos de les propostes depengui de les circumstàncies i del pes que cada sector interessat tingui en la matèria. Que el lector no descarti, doncs, que els intents de reforma que han quedat escrits siguin més nombrosos encara que no tots siguin coneguts (per totes o per alguna de les parts interessades).

El primer esborrany, de novembre de 2002 i remès pel llavors Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, es plantejava com una reforma en profunditat del TRLPI.

Aquest esborrany anava acompanyat d'una llarga exposició de motius en què, a més de detallar les principals modificacions introduïdes pel text, es destacaven les raons que n'havien motivat la redacció, que eren:

- La necessitat realitzar la transposició de la Directiva 2001/29/CE, i
- La necessitat «de introducir en nuestro ordenamiento jurídico ciertas mejoras en el actual sistema de gestión de los derechos de propiedad intelectual, que facilite su ejercicio y desarrollo pacífico y armonioso».

En la línia d'aquesta última justificació, l'exposició de motius assenyalava la necessitat adaptar el marc legal a les circumstàncies actuals, les quals es caracteritzaven per:

- L'evolució tecnològica i la incidència que tenia en els actes d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública d'obres o posada a disposició, transformació, etc.);
- La creixent importància econòmica de la propietat intel·lectual i la incidència que té en el producte nacional brut dels països;
- L'alt grau de conflictivitat imperant en certs aspectes de les relacions entre titulars i usuaris (entre ells, assenyalava, la difícil convivència entre cànons, límits i mesures tecnològiques de protecció);
- El caràcter transfronterer i globalitzat dels mercats d'explotació i obres protegides, que motivava la necessitat d'harmonitzar les legislacions en aquesta matèria a tot Europa (objectiu perseguit per la mateixa Directiva tal com ho indica el nom —encara que, com veurem més endavant, les característiques del mateix text europeu fan que sigui un objectiu difícil d'aconseguir).

Sobre la base d'aquestes premisses, l'esborrany introduïa les modificacions següents:

2.1. En matèria de límits

Modificació de la rúbrica i el contingut de l'article 31 del TRLPI, que passava a titular-se «Reproducciones provisionales exentas y copia privada» i s'introduïa l'únic límit de la Directiva de transposició obligatòria,² el límit de l'article 5.1, el qual fa referència a les anomenades *còpies provisionals*, les quals, a més de la provisionalitat, s'han de caracteritzar per:

2. La llista d'excepcions i limitacions que conté l'article 5è de la Directiva 2001/20/CE és una llista tancada i de caràcter facultatiu; a la pràctica, això implica que, en el moment de fer la transposició, cada país pugui escollir quins límits transposa d'aquesta llista al seu ordenament jurídic. L'únic límit que han de transposar obligatòriament és el contingut de l'article 5.1. A més, com a llista tancada, no es podran incloure o mantenir a les legislacions de cada país límits que hi estiguin recollits. Per exemple, si al nostre país tinguéssim actualment un límit que permetés a les biblioteques digitalitzar obres i posar-les a disposició del públic per mitjà del web de la biblioteca, en el moment transposar la Directiva aquest límit hauria de desaparèixer o modificar-se per estar en consonància amb el text dels límits que la Directiva té presents.

Amb tot es poden mantenir límits que estan en el nostre marc legal i que provenen d'altres directives anteriors que regulessin els drets d'autor d'obres determinades (com en el cas dels programes d'ordinador o el de les bases de dades). L'única excepció a aquesta regla és la que estableix el que podríem anomenar «clàusula de l'avi»: segons l'article 5.3 o de la Directiva, es podran mantenir aquells límits quan l'ús «se realice en otros casos de im-

- mancar per si mateixes de significació econòmica independent;
- ser transitòries o accessòries;
- i formar part integrant o essencial d'un procés tecnològic la finalitat del qual sigui una transmissió en xarxa entre terceres parts facilitada per un intermediari o una utilització lícita (entenen per tal aquella que autoritzi el titular del dret d'autor o bé la llei).

A la pràctica, aquest límit permetia deixar fora de l'autorització dels titulars (i de l'exigència d'una possible remuneració) còpies com les que es fan per via de la memòria cau de l'ordinador (aquest punt va ser molt discutit durant l'elaboració de la Directiva entre els partidaris de subjectar-les a autorització —els titulars— i els partidaris de configurar-les com un límit obligatori al dret d'autor —per exemple, els proveïdors d'accés a Internet).

- Modificació de l'article 31 en matèria de còpia privada; la redacció proposada mantenia l'actual i hi afegia el contingut de l'article 10 del Reial Decret 1434/1992.

Aquest Reial Decret, que desenvolupava els articles 24, 25 i 140 de la Llei 22/1987 de propietat intel·lectual, va ser parcialment derogat per l'actual text vigent del TRLPI. Un dels articles que no van ser derogats és el 10, article que es troba en el títol II del Reial Decret sobre la «obligación legal de remuneración compensatoria por copia privada».

Aquest article especificava que, en relació amb l'obligació de remunerar per còpia privada, no tenien la consideració de reproduccions per a ús privat del copista, en el sentit de l'apartat 2 de l'article 31 de la Llei de propietat intel·lectual, les següents:

- les efectuades en establiments dedicats a la realització de còpies (per exemple, copisteries) i,
- les efectuades en establiments dedicats a la realització de reproduccions per al públic, o que tinguin a disposició del públic els equips, aparells i materials per fer-ne.

Doncs bé, la reforma proposada en l'esborrany d'avantprojecte incloïa la redacció d'aquest article en l'article 31 referent a la còpia privada; es posava fi així a la necessària remissió a dos textos (el de la Llei de propietat intel·lectual i el de l'Article 10 del Reial Decret 1434/1992) per a definir i entendre la còpia privada. Aquesta solució aclaria a més l'eterna discussió sobre la doble imposició que pateixen les reproduccions que es fan en establiments que posen a disposició del públic equips, aparells o materials per fer còpies (per exemple les biblioteques) i que, a més, llicencien aquestes còpies.

La situació actual és la següent: si les còpies que es fan en una biblioteca no són còpies privades, ja que segons l'article 10 del RD 1434/1992 no tenen tal consideració les còpies que es fan en establiments que posen a disposició del públic els equips o aparells per fer-ne, per què en el moment en què una biblioteca adquireix, per exemple, una màquina fotocopiadora o CD verges paga el cànon per còpia privada?

Si a més, la dita biblioteca firma una llicència amb CEDRO —entitat de gestió encarregada de temes reprogràfics i ara també de la còpia digital— per pagar les còpies que no entren dins d'un límit de la Llei de propietat intel·lectual, no s'està pagant dues vegades per la mateixa còpia?

portancia menor en que ya se prevean excepciones o limitaciones en el Derecho nacional, siempre se refieran únicamente a usos analógicos y que no afecten a la libre circulación de bienes y servicios en el interior de la Comunidad» (la referència a *usos analógicos* deixa clar que no es podran establir límits que afectin l'entorn digital, la gran preocupació de la Directiva).

El resultat d'aquestes característiques de la llista d'excepcions i límits de la Directiva és que, a la pràctica, no s'està aconseguint, en aquesta matèria, l'anunciada harmonització de les legislacions sobre drets d'autor dels països de la UE.

La contraargumentació a aquest raonament és al·legar que no són les biblioteques les encarregades de pagar la remuneració per còpia privada, ja que —i és cert— la llei específica que ho han de ser els fabricants dels equips (article 25.4 del TRLPI), però en la pràctica el cost repercuteix en l'usuari final. Per tant, aclarir l'article 31 del TRLPI amb aquest afegit permetria eximir biblioteques i centres semblants del cànon per còpia privada amb què es graven equips, aparells i materials.³

— Introducció d'un nou article 31 *bis* amb la rúbrica «Seguridad y procedimientos oficiales y minusvalías» amb el contingut següent:

- pel que fa a l'ús d'obres amb finalitats de seguretat pública o per al desenvolupament i la documentació correctes de procediments administratius, judicials i parlamentaris, s'ampliava el tipus d'usos que es podien dur a terme sense autorització del titular (l'actual text del TRLPI tan sols té en compte la reproducció sense autorització: la nova redacció permetria també la distribució, comunicació pública o qualsevol altre acte d'explotació que requerís la finalitat esmentada);
- pel que fa a persones amb minusvalideses: l'esborrany adoptava la fórmula de la Directiva, i amplia l'actual camp d'acció de l'article 31.1 3r, que només beneficia invidents i sempre que la reproducció de les obres es faci en format Braille o semblants; la nova redacció, permetria portar a terme tot tipus d'actes (no sols copiar, sinó també distribuir, comunicar públicament, etc.) en favor de persones amb qualsevol tipus de minusvalidesa.⁴

— Modificació de l'actual article 32 del TRLPI, en dos aspectes:

- pel que fa a l'anomenat *dret de citació*, s'eliminava la subjecció de l'exercici d'aquest límit si hi havia finalitat docent o d'investigació (actualment, segons l'article 32 del TRLPI només es pot citar un fragment d'una altra obra en una obra pròpia si la dita citació respon a finalitats docents o d'investigació; aquesta limitació sembla absurda si tenim en compte que hom pot citar per moltes altres raons a més d'aquestes dues finalitats). A més, s'inclouïa en l'actual article de citació una definició del terme *revista de premsa* molt més restrictiva que l'actual (segons el redactat, seria «la exposición sumaria de lo publicado en los medios de comunicación»);
- d'altra banda, s'introduïa en el nostre ordenament jurídic l'anomenat límit en favor de la «il·lustración educativa y de la investigación» que la Directiva tenia present en la llista facultativa de límits en l'Article 5 (en concret, en l'Article 5.3 a). El «problema» de la redacció que proposava l'article de l'esborrany era que no entrava a definir què s'entenia per *il·lustració amb finalitats educatives* i deixava per a un desplegament reglamentari posterior la determinació dels supòsits i condicions per al gaudi d'aquest límit.

El problema de l'anomenada «il·lustración con fines educativos» neix en la mateixa Directiva 2001/29/CE, ja que la redacció de l'article 5.3 *n* tampoc permet saber amb certesa què és exactament *il·lustrar amb finalitats educatives*: il·lustro si lliuro un article als estudiants d'un curs després de fer una classe magistral?, il·lustro si en una classe d'histò-

3. Vegeu Grupo Bibliotecas y Propiedad Intelectual de FESABID (maig de 1999), *Informe sobre el Convenio-tipo entre determinadas instituciones y CEDRO, sobre actividad reprográfica* [en línia], disponible a: <<http://www.fesabid.org/federacion/gtrabajo/bpi/fotocop.pdf>>, i Ramón Casas Vallés, «La fotocopia y su régimen jurídico», en: *Aranzadi civil. Parte Estudio* (1993).

4. A l'esborrany s'emprava el terme *minusvalías* en la redacció d'aquest article; les propostes de reforma posteriors ha preferit el terme *discapacitados*.

ria faig veure de manera íntegra als meus alumnes la pel·lícula *El día más largo* (*The longest day*) perquè entenguin com va ser el desembarcament de Normandia? En definitiva, quina extensió de l'obra puc utilitzar i sota quines circumstàncies per justificar la il·lustració amb finalitats educatives?

Darrers d'aquestes preguntes i aquesta indefinició, hi ha la por dels titulars a què amb aquest límit s'obri la porta a pràctiques com els «dossiers de fotocòpies» (o digitals) que actualment es fan, amb massa freqüència, sense cap tipus d'autorització del titular de les obres.

- Modificació de l'actual article 35 del TRLPI perquè inclogués un nou límit en el nostre ordenament jurídic: la utilització, sense autorització de l'autor, d'obres d'art en general per anunciar-ne l'exposició pública o la venda (de manera que es recollia el límit que hi havia a la Directiva en l'article 5.3 j, que beneficiaria especialment museus, galeries d'art o qualsevol altre tipus d'institució que dugui a terme una exposició o venda d'aquest tipus d'obres —actualment, necessiten una llicència i han de remunerar aquest tipus d'usos).⁵
- Modificació de l'actual article 37 del TRLPI, introduint noves i importants possibilitats per al nostre sector, com ara:

COMPARATIVA D'INSTITUCIONS QUE PODEN BENEFICIAR-SE DELS LÍMITS

INSTITUCIONS ESMENTADES EN L'ART. 37.1	INSTITUCIONS ESMENTADES EN L'ART. 37.2	LLISTA UNIFICADA D'INSTITUCIONS BENEFICIÀRIES DELS LÍMITS DE L'ARTICLE 37 SEGONS L'ESBORRANY D'AVANTPROJECTE
Museus	Museus	Biblioteques
Biblioteques	Arxius	Fonoteques
Fonoteques	Biblioteques	Filmoteques
Filmoteques	Hemeroteques	Hemeroteques
Hemeroteques	Fonoteques	
Arxius	Filmoteques	
De titularitat pública o integrades en institucions de caràcter cultural o integrades en institucions de caràcter científic	De titularitat pública o pertanyents a entitats d'interès general de caràcter cultural sense ànim de lucre o pertanyents a entitats d'interès general de caràcter científic sense ànim de lucre o pertanyents a entitats d'interès general de caràcter educatiu sense ànim de lucre o pertanyents a institucions docents integrades en el sistema educatiu espanyol	Accessibles al públic ⁶ o que pertanyin a institucions docents integrades en el sistema educatiu espanyol Museus Arxius

5. L'esborrany de 2002 ha estat l'únic text que ha proposat la inclusió d'aquest nou límit.

6. Cal assenyalar la diferència entre «accessibles al públic» i «titularitat pública»: l'esborrany utilitzava la primera expressió, provinent de la mateixa Directiva, de manera que es donava més amplitud a l'exercici d'aquest límit (se'n podrien beneficiar, per exemple, biblioteques de titularitat privada que fossin d'accés públic). El problema radicava segurament en la traducció literal de l'expressió «publicly accessible libraries», que utilitzava la Directiva en la versió anglesa, per la de «biblioteques accessibles al públic» que adoptà la versió castellana de la Directiva (i és que en castellà *ser accessible al públic* no és equivalent a *ser de titularitat pública*).

- Unificació de la llista d'institucions que podien beneficiar-se dels límits. En l'actual redacció de l'article 37 del TRLPI hi ha diferències entre la relació d'establiments que es poden beneficiar del límit del punt 1 d'aquest article (límit en favor de la reproducció) i les que es poden beneficiar del límit del punt 2 (límit en favor del préstec públic)
- Reconeixement, junt amb la finalitat d'investigació, de la conservació en el límit que permet fer reproduccions (fotocòpia o còpia digital) d'obres a les nostres institucions;
- Aclariment de l'article 37.2 dedicat al préstec públic en relació amb el préstec interbibliotecari (la nova redacció indica que les biblioteques i centres beneficiaris del límit poden dur a terme préstec d'obres «incluidas en sus colecciones u obtenidas de otras instituciones análogas»);
- Introducció d'un nou apartat en l'article 37 que recull un nou límit en favor de les nostres institucions: la comunicació pública o posada a disposició de persones concretes del públic d'obres contingudes en les nostres col·leccions a través de terminals especialitzats instal·lats en els nostres locals.

Quina utilitat tindria aquest límit per a les nostres institucions? La primera cosa que s'ha d'indicar sobre aquest tema, és que la mateixa Directiva va plantejar una redacció prou restrictiva com per assegurar que biblioteques i centres semblants no podríem portar els actes de comunicació pública o de posada a disposició més enllà de les nostres instal·lacions (o el que és el mateix, oblidem-nos de digitalitzar material de les nostres col·leccions i permetre que els nostres usuaris els consultin des de casa a través del web de la nostra institució sense comptar amb l'autorització prèvia dels titulars!).

Aquesta restricció responia —i respon— a la por dels titulars davant de la possibilitat que ens convertim en editors digitals i substituïm el seu paper en aquest mercat (paper que, per cert, els editors espanyols tampoc no estan exercint en la mesura que la demanda ho sol·licita; pensi's si no en l'escassa, per no dir escasíssima, presència en el mercat d'obres digitals a text complet en els idiomes estatals).

La veritat és que la redacció del límit present en la Directiva té com a objectiu permetre que els nostres centres digitalitzin obres ja divulgades presents en les nostres col·leccions (i sempre que no siguin objecte de condicions d'adquisició o llicència; es deixen fora així, per exemple, bases de dades o recursos electrònics que la biblioteca contracta per mitjà d'una llicència, la qual, al seu torn, és la que estableix a quins usuaris podem donar accés) i permeten que usuaris concrets les consultin a través de terminals especialitzats instal·lats en les nostres instal·lacions amb aquesta finalitat —per tant, accés subjecte a un espai físic concret i, a més, per mitjà de terminals, mers dispositius de consulta.

Amb aquest límit, les biblioteques i centres semblants podem plantejar-nos, per exemple, la digitalització de materials les característiques de la qual fan que sigui més adequat preservar el suport original i permetre als usuaris que en consultin una versió digitalitzada (pensi's en col·leccions de fotografies, les col·leccions cartogràfiques, els llibres en mal estat, etc.).

Un últim apunt sobre aquest possible nou límit: crida l'atenció comprovar que la seva redacció permet descriure usos i actes que ja fem en les nostres institucions des de fa molts anys. Donar accés a obres dels nostres fons, en el local de la nostra institució i per mitjà d'un dispositiu dedicat exclusivament a permetre la consulta, no és potser el que fem, per exemple, quan un usuari consulta microfiches d'obres que tenim en els nostres fons? No utilitza un terminal especialitzat per fer-ho?

Un altre exemple d'aquest tipus d'usos seria que un usuari veiés una cinta de vídeo o un DVD a les instal·lacions de la biblioteca utilitzant el televisor i l'equip que la institució posava a la seva disposició.

— Finalment, en matèria de límits, també patia una interessant modificació l'article 40 *bis* del TRLPI titulat per l'esborrany «Aplicación de las normas sobre límites»; la redacció proposada permetia ampliar els actes d'explotació a què feien referència cada un dels límits a aquells que fossin exigits per la finalitat del mateix límit. Així, per exemple, podria justificarse que un límit a l'acte de reproducció afectés la distribució o comunicació pública posterior si s'entenia que l'acte permès pel límit així ho requeria.

Un exemple pot aclarir aquest punt: l'actual article 37.1 del TRLPI recull un límit perquè les biblioteques fem reproducció (còpia) d'obres amb finalitats d'investigació, però no diu res de la distribució posterior que fem de la còpia que hem fet (quan jo faig una fotocòpia, reproduïxo; quan la lliuro a l'usuari, la distribueixo).

Encara així, era comunament acceptada la suposició següent: en la redacció del 37.1, el legislador es va oblidar d'incloure la distribució posterior a la reproducció com a acte autoritzat pel límit, però és lògic que el mateix límit cobreixi els dos actes (fotocopiar i lliurar la fotocòpia).

El problema amb aquesta teoria arriba una vegada més de la mà de la tecnologia. Si la biblioteca digitalitza una obra (reproducció) amb finalitats d'investigació i després fa un acte de comunicació pública d'aquesta còpia (per exemple, donant accés a la còpia en el web de la institució), s'entendrà que l'article 37.1 pot estendre la seva aplicació al dit acte de comunicació pública?

Considero difícil que la resposta a aquesta pregunta sigui afirmativa. Per als titulars, la raó és evident: lliurar una fotocòpia a un usuari suposa un perill més o menys controlat —perquè l'usuari pot al seu torn fotocopiar la còpia i distribuir-la entre més usuaris—, però sempre es distingirà la fotocòpia de l'original i el nombre de fotocòpies de la fotocòpia serà, amb seguretat, reduït. Però quan es tracta de còpies digitals, idèntiques a l'original, que es copien fàcilment i sense cost, i que a més es poden penjar a la xarxa de xarxes, l'impacte és totalment diferent (potencialment, qualsevol subjecte des de qualsevol lloc podria accedir a aquesta còpia).

Així que l'única manera d'aconseguir ampliar l'exercici d'un límit a aquells actes d'explotació que siguin necessaris per al seu exercici seria una redacció de l'article 40 *bis* tal com proposava aquest esborrany.

2.2. En matèria de mesures tecnològiques de protecció (MTP)

L'article 6 de la Directiva 2001/29/CE regula les anomenades *mesures tecnològiques de protecció* —aquells dispositius, tècniques o components que s'incorporen als suports digitals amb l'objectiu d'impedir o restringir actes d'explotació o ús de les obres que contenen (seria el cas dels sistemes anticòpia dels CD o DVD).

La regulació donada per la Directiva a aquest tipus de mesures bàsicament es basa en el blindatge legal de manera que la fabricació, importació, distribució, venda, lloguer, publicitat per a la venda o lloguer de dispositius que permeten eludir-les és sancionable (article 6.2 de la Directiva 2001/29/CE).

Aquesta regulació és fortament criticada per associacions d'usuaris i consumidors —i també per EBLIDA— ja que a la pràctica el que s'acaba sancionant és el mer fet de posseir un sistema d'elusió de mesures tecnològiques, independentment de si es necessita utilitzar el sistema per a una finalitat que es podria qualificar de lícita (per exemple, exercir un límit que em reconeix la llei).

Així, per exemple, si una biblioteca necessita dur a terme la reproducció amb finalitats d'investigació que li permet l'article 37.2 del TRLPI i l'obra es trobés protegida per un sistema

anticòpia (com ara un DVD) no podria adquirir un programa per trencar el sistema anticòpia sense ser sancionada per l'adquisició i possessió del programa (de fet, la sanció es faria prèviament a aquelles persones que fabriquessin, venguessin, fessin publicitat, etc., el programa per trencar el sistema anticòpia).⁷

Una vegada blindades les MTP, la Directiva passava a solucionar el difícil problema de la convivència entre límits al dret d'autor i els dispositius de control de l'ús de les obres digitals; i és que una MTP en la pràctica pot deixar sense efecte l'exercici dels límits que la llei reconeix (vegeu l'exemple de la nota 8).

La solució oferta per la Directiva passava per sol·licitar als titulars l'assegurament d'una sèrie de límits (no tots), de manera que la MTP no els impedís. A continuació, i per aquelles situacions en què els titulars no asseguressin l'exercici dels límits, es deixava en mans dels estats membres intervenir com consideressin oportú per assegurar que els usuaris de les obres poguessin exercir els límits.

Finalment, l'article 6 acabava amb un controvertit apartat en el qual es deixava al marge d'aquelles dèbils garanties les obres que fossin contractades pels usuaris en l'entorn d'Internet (en la pràctica, allò que s'estableix és que si un usuari contracta una obra o prestació en l'entorn de la xarxa, serà allò que s'ha firmat per contracte el que prevaldrà de cara a determinar quins usos pot fer la part contractant).⁸

L'esborrany d'avantprojecte incloïa l'article 6 de la Directiva amb una proposta interessant: quan els titulars no asseguressin l'exercici d'una sèrie de límits als beneficiaris dels mateixos, seria el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports el que determinaria les condicions per al gaudi d'aquests límits. Per a això, prèviament els beneficiaris dels límits haurien d'acudir a la Comissió de Propietat Intel·lectual i aquesta elevaria al Ministeri les solucions que calgués adoptar.⁹

L'interessant d'aquesta solució és que permetria comptar amb un organisme mediador assequible per a totes les parts implicades (aspecte summament important per als nostres centres, que no solen comptar amb grans grups d'advocats especialitzats en matèria de drets d'autor —ni tampoc, generalment, amb els mitjans econòmics per contractar-los).

2.3. Altres aspectes interessants de l'esborrany

L'esborrany d'avantprojecte de novembre de 2002 introduïa també canvis substancials respecte a les entitats de gestió i a la Comissió de Propietat Intel·lectual.

En relació amb les primeres, les mesures estaven encaminades a millorar-ne l'eficàcia i la transparència, així com aspectes de control per part del Ministeri sobre aquestes; en relació

7. Sobre aquest tema, a França s'estan decidint sentències interessant fruit de la difícil convivència entre límits (concretament el de la còpia privada), sistemes anticòpia i cànon per còpia privada. Vegeu *UFC Que choisir c. Universal Pictures Video France et autres (affaire Mulholland drive)* 22 avril 2005, disponible a < http://www.droit-technologie.org/redirect.asp?type=jurisprudence&juris_id=183&url=jurisprudences/appeal_paris_220405.pdf > [Consulta: 01.05].

8. Darrere d'aquesta filosofia hi ha la idea de la llibertat de la voluntat per contractar: se suposa que si hom signa un contracte vetllarà perquè en el contracte se li reconèixer el dret a exercir, com a mínim, allò que la llei li permetria. En la meua opinió, en no fer que la llei sigui imperativa suposa no tenir en compte que no sempre els usuaris podem modificar les clàusules dels contractes dels proveïdors d'obres i prestacions. Per aquesta raó, fer prevaler l'acceptat per contracte en lloc d'allò que marca la llei sembla un camí perillós i que deixa sense gaire garanties la part més dèbil de la relació contractual.

9. La manera d'actuar de la Comissió de la Propietat Intel·lectual pel que fa a aquest tema, estava subjecta a una reglamentació posterior.

amb la segona, els canvis introduïts buscaven principalment reforçar-ne el paper com a organisme mediador i de solució de conflictes en aquesta matèria (en la línia del que anunciava el preàmbul de l'esborrany: intentar reduir la conflictivitat sobre aquests temes).

En línies generals, la valoració que el Grupo Bibliotecas y Propiedad Intelectual de FESABID (Grupo BPI) va fer d'aquest esborrany va ser summament positiva.¹⁰ Les biblioteques i centres semblants vèiem ampliats els nostres límits actuals gràcies al reconeixement d'antigues reivindicacions (com la finalitat de conservació com a justificació de la reproducció d'obres) i la inclusió de nous límits permesos per la Directiva —el de la comunicació pública a través de terminals especialitzats.

També vèiem aclarits certs temes relacionats amb la còpia privada i podíem beneficiar-nos del paper de la Comissió de propietat Intel·lectual com a medidora en cas de conflictes amb els titulars.

Però, com se sol dir, el nostre goig va durar poc: el gener de 2003 vam ser sorpresos¹¹ amb un nou text, que en aquesta ocasió es presentava com un avantprojecte de reforma —i no com a esborrany d'avantprojecte— que en línies generals suposava, per als interessos del nostre sector, un pas endarrere important.

L'aspecte més preocupant el trobàvem en la nova redacció de l'article 37. Es continuaven reconeixent tres límits principals:

- la reproducció amb finalitats d'investigació i conservació,
- el préstec d'obres,
- la comunicació pública o posada a disposició a través de terminals especialitzats.

Però l'exercici d'aquests límits era condicionat per una sèrie d'aspectes. En primer lloc, per poder exercir qualsevol dels tres límits previstos, les nostres institucions havien de demostrar que eren de titularitat pública o bé que pertanyien a institucions de caràcter cultural o científic, o bé que estaven integrades en institucions docents integrades en el sistema educatiu espanyol. A continuació, una vegada demostrat aquest origen o dependència, calia demostrar que no teníem finalitats directament o indirectament comercials.

Sembla fins a cert punt absurd haver de demostrar que una biblioteca pública no té una finalitat directament comercial; però en el cas de les finalitats indirectament comercials, la cosa es complica un mica més: en països com el Regne Unit s'ha entès que una biblioteca té finalitat comercial indirecta quan els usuaris als quals proporciona informació treuen una benefici econòmic d'aquesta informació —seria el cas, per exemple, d'una biblioteca de titularitat pública que doni servei a usuaris d'una empresa.

Per si això fos poc, una vegada demostrats aquests requisits quedava una prova més per superar si volíem copiar obres amb finalitats d'investigació o de conservació: havíem de demostrar que aquestes finalitats (suport a la investigació i conservació) estaven reconegudes per la nostra «normativa corresponent».

Aquesta fórmula deixava clarament fora de l'exercici d'aquest límit les biblioteques públiques pel que fa a reproduccions amb finalitats d'investigació; i, possiblement, deixaria fora la majoria de biblioteques universitàries pel que fa a les reproduccions amb finalitats de conservació.

10. Vegeu pel que fa a això el document *Alegaciones al Borrador de Anteproyecto de Ley de Reforma del TRLPI de noviembre de 2002* que el Grupo BPI va remetre al Ministeri d'Educació, Cultura i Esports. Disponible a: <<http://www.fesabid.org/federacion/gtrabajo/bpi/alegacionesfesabidnov02.pdf>>.

11. La «sorpresa» la provocà el fet que el Ministeri no envià el text al nostre grup de treball a diferència amb el que havia fet amb l'esborrany de l'avantprojecte (que sí ens el va enviar amb un termini de 15 dies perquè presentéssim les al·legacions que creguéssim oportunes).

També es posaven més restriccions a la possibilitat de dur a terme la comunicació pública a través de terminals especialitzats; l'esborrany de novembre de 2002 recollia literalment el text de la Directiva que establia que aquest tipus d'actes podia dur-se a terme amb finalitats d'investigació o d'estudi personal. L'avantprojecte de 2003, en canvi, eliminava l'estudi personal i deixava només la investigació com a finalitat justificativa del límit.

El concepte d'*estudi personal* presenta, des del punt de vista de la seva definició, uns problemes semblants als del concepte d'*il·lustració amb finalitats educatives*. L'estudi personal és, d'entrada, difícil de definir o limitar: queda clar que es tractaria d'un ús allunyat de l'oci, però que no arribaria al tipus d'ús especialitzat de la investigació.

Independentment de la dificultat de definir-lo, la veritat és que seria interessant que en el nostre marc legal es tingués en compte aquest tipus de finalitat, de manera que es pogués evitar estirar, de vegades en excés, el concepte d'investigació per donar cabuda a usos que fan els nostres usuaris.

A més d'aquests canvis, l'avantprojecte també eliminava la introducció del nou límit en favor de la il·lustració amb finalitats educatives (al mateix temps que tornava a la redacció original de l'article 32 del límit de cita).

Després d'aquest text, vam haver d'esperar més d'un any per conèixer una nova proposta de transposició —ja amb el partit socialista en el poder—; el novembre de 2004, el Grupo BPI va rebre un nou esborrany de modificació del TRLPI perquè presentéssim les al·legacions oportunes.

En aquesta ocasió, es tractava d'un esborrany molt més concís que els anteriors¹² i que es presentava com una transposició de mínims. Aspectes tractats en els anteriors esborranys, com ara la regulació de les entitats de gestió o el paper de la Comissió de Propietat Intel·lectual, desapareixen en aquest esborrany de 2004, que tan sols va modificar aquells articles imprescindibles per fer la transposició.

En matèria de límits, el més destacable de l'esborrany va ser:

- en relació amb el límit de còpia privada: la modificació proposada per a l'article 31 del TRLPI elimina el paràgraf provinent del Reial Decret 1434/1992 que hem comentat anteriorment en aquest article;
- en relació amb el límit de citació: si bé es deixa en els mateixos termes l'actual article 32 del TRLPI, s'incorpora de nou el límit en favor de la il·lustració amb finalitats educatives amb una redacció que intenta perfilar-ne millor l'exercici.

«Artículo 32. Cita e ilustración de la enseñanza e investigación

2. No necesitarán autorización del autor, las instituciones docentes integradas en el sistema educativo español ni aquéllas otras que estatutariamente tengan finalidades investigadoras para realizar actos de reproducción, distribución y comunicación pública de pequeños fragmentos de obras o de obras aisladas de carácter plástico, fotográfico figurativo o análogo, excluidos los libros de texto y los manuales universitarios, cuando tales actos se hagan únicamente para la ilustración de sus actividades educativas o de investigación científica, en la medida justificada por la finalidad no comercial perseguida, siempre que se trate de obras ya divulgadas y, salvo en los casos en que resulte imposible, se incluyan el nombre del autor y la fuente».

12. Cal assenyalar aquí que ja a finals de 2004 la ministra de cultura, Carmen Calvo, havia començat a anunciar una futura reforma en profunditat de tota la llei de propietat intel·lectual.

— en relació amb l'article 37: no es modificava l'actual 37.1 del TRLPI, amb la qual cosa el reconeixement de la finalitat de conservació per a les reproduccions efectuades en els nostres establiments va tornar a quedar fora de la reforma. Tampoc es tocava l'article 37.2 —dedicat al préstec públic—, però sí que s'incloïa el límit en favor de la comunicació pública a través de terminals especialitzats i amb finalitats d'investigació.¹³

D'altra banda, en relació amb la regulació de les MTP i la seva convivència amb els límits, l'esborrany de 2004 va oferir una fórmula menys viable, al meu entendre, que la dels seus predecessors. I és que, davant de situacions en què els titulars no asseguraren l'exercici d'una sèrie de límits als beneficiaris del mateix, la proposta de solució passava per acudir a la jurisdicció civil, i s'eliminava la solució de comptar amb un organisme mediador per a aquest tipus de situacions.¹⁴

3. I, per fi, el text de reforma definitiu

O, almenys, el que més lluny ha arribat en la seva tramitació! L'agost de 2005, va aparèixer publicat en el *Boletín Oficial de las Cortes Generales* el Projecte de Llei de modificació del TRLPI.¹⁵

És interessant comentar en aquest punt un document que el Ministeri de Cultura va enviar al Grupo BPI de FESABID el febrer de 2005, titulat *Actuaciones futuras en el ámbito de la propiedad intelectual*. En aquest document s'exposaven les línies generals que, segons el Ministeri, haurien de ser tingudes en compte en una futura llei de propietat intel·lectual; en aquest sentit, la seva remissió al Grupo BPI i a altres grups interessats o afectats per la matèria tenia com a objectiu obrir una primera ronda de contactes i comentaris per conèixer les inquietuds dels diversos sectors¹⁶ (en paraules del mateix document es tractava d'invitar a la reflexió i al debat per conèixer els punts de preocupació i inspirar així la modificació del TRLPI).

Entre la llista de temes que destacava aquest document hi havia la modificació de l'article 25 del TRLPI (remuneració per còpia privada), el reforçament de les funcions de la Comissió de Propietat Intel·lectual i els mateixos límits al dret d'autor.¹⁷

Més enllà del seu contingut, crec que el realment important d'aquest document és, d'una banda, l'actitud d'interès per conèixer les inquietuds dels sectors que va demostrar el Ministeri, i d'una altra, el reconeixement del sector bibliotecari en particular com una de les parts

13. Sí s'havia eliminat d'aquest nou esborrany la proposta de l'avantprojecte de 2003 que obligava a haver de demostrar la titularitat de la institució, l'absència de finalitats directament o indirecta comercials i, pel que fa a la reproducció, les finalitats reconegudes en la normativa pròpia.

14. Pel que fa a aquest esborrany, vegeu: Grupo Bibliotecas y Propiedad Intelectual. *Alegaciones al borrador de fecha 11 de noviembre de 2004, de modificación del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual para incorporar la Directiva 2001/29/CE*, novembre de 2004.

15. Publicat al *Boletín Oficial de las Cortes Generales* de 26 d'agost de 2005 (Núm. 44-1. Serie A: Proyectos de Ley).

16. Aquest document no s'emmarca tant en el context de la reforma actual del TRLPI per a la transposició de la Directiva, sinó en el context d'aquesta nova llei de propietat intel·lectual, tan anunciada per la ministra de cultura durant el 2005. Ara bé, és cert en que el projecte de reforma d'agost de 2005 ja s'hi reflecteixen alguns aspectes enunciats en aquest document (sobretot, en matèria de còpia privada i de cànon per còpia privada L'informe que va elaborar el Grupo BPI pel que fa a aquest text es pot consultar a: <<http://www.fesabid.org/federacion/gtrabajo/bpi/informelpi250505.pdf>>).

17. Sobre aquests límits el document només indicava que «se considera necesario replantearse el actual sistema de límites establecido en nuestra legislación, para, en su caso, adecuarlo a la realidad social, cultural y tecnológica del momento actual».

implicades en el procés (no sols les entitats de gestió tenen coses a dir i escriure en relació amb la Llei de propietat intel·lectual!).

Tornem ara al projecte de llei d'agost de 2005. Des del punt de vista del nostre sector, els punts més rellevants serien els següents:

3.1. En matèria de còpia privada

El projecte desenvolupa àmpliament l'article 25 dedicat a la compensació (abans remuneració compensatòria)¹⁸ per còpia privada. En línies generals, considero positius els criteris que introdueix destinats a establir mecanismes que n'eximeixin les persones físiques o jurídiques que puguin demostrar que no duen a terme aquesta mena de còpies (ja sigui perquè es pugui demostrar que els equips, aparells o suports no es destinen a aquesta activitat, bé perquè es pugui acreditar la llicència pertinent que autoritzi les reproduccions realitzades amb aquest tipus d'equips, d'aparells o de suports).¹⁹

També, s'ha de valorar la introducció de criteris que ajuden a determinar la quantia del cànon per còpia privada que gravarà equips, suports i materials:

- «a) El perjuicio efectivamente causado a los titulares de derechos por las reproducciones a que se refiere el apartado 1, teniendo en cuenta que si el perjuicio causado al titular es mínimo, no podrá dar origen a una obligación de pago.
- b) El grado de uso de dichos equipos, aparatos o soportes materiales para la realización de las reproducciones a que se refiere el apartado 1.
- c) La capacidad de almacenamiento de los equipos, aparatos y soportes materiales.
- d) La calidad de las reproducciones.
- e) La disponibilidad, grado de aplicación y efectividad de las medidas tecnológicas a que se refiere el artículo 161.
- f) Vida útil de los equipos, aparatos o soportes materiales.»

18. El concepte de *remuneració* està lligat al sistema de cànons, mentre que el *projecte de compensació* està unit a la idea de dany efectiu. Va ser principalment el Regne Unit el país que més va insistir en què aquest fos el terme que s'utilitzés a la Directiva, ja que al Regne Unit no hi ha un sistema de cànons com el d'altres països, el nostre inclòs.

El Consell d'Estat, en el dictamen sobre aquest avantprojecte (Dictamen número 187/2005, Expedient d'Avantprojecte de llei pel qual es modifica el text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat per Reial Decret legislatiu 1/1996 de 12 d'abril; data d'aprovació: 10/03/2005), assenyalava la diferència entre els dos conceptes: definia la *remuneració* com «el pago de una contraprestación o adquisición de un derecho», mentre que definia la *compensació* com el «restablecimiento de un desequilibrio patrimonial objetivamente causado por la conducta de un tercero».

El canvi de terminologia que adopta l'avantprojecte reforça la idea de la necessitat de tenir en compte les circumstàncies concretes en què es produeix la còpia privada per determinar així la quantitat de la compensació equitativa que s'ha de donar al titular pel dany real que la còpia li ha causat. Aquestes circumstàncies s'han de tenir en compte ja que, —com afirmava el Consell d'Estat— «determinadas situaciones en las que el perjuicio causado al titular del derecho haya sido mínimo no pueden dar origen a una obligación de pago».

De totes maneres, el més important de l'avantprojecte no és tant el canvi de terminologia —de fet, en el nostre marc legal actual s'utilitza l'expressió «remuneració compensatòria» amb la qual ja es vol donar idea d'aquesta valoració del dany efectiu—, com la introducció de criteris per valorar aquest dany.

19. Aquesta mesura permetria acabar amb el debat que he exposat anteriorment en aquest article sobre com s'ha de solucionar el doble gravamen a què es veuen sotmeses les reproduccions que, sense ser legalment còpies privades, estan subjectes a la compensació d'aquest tipus de còpies.

3.2. En matèria de límits

El projecte reforma l'actual article 31.1 3r, adopta la fórmula de la Directiva i n'amplien l'àmbit d'actuació a tot tipus de discapacitat:

«Artículo 31 *bis*. Seguridad, procedimientos oficiales y discapacidades

2. Tampoco necesitan autorización los actos de reproducción, distribución y comunicación pública de obras ya divulgadas que se realicen en beneficio de personas con discapacidad, siempre que carezcan de finalidad lucrativa guarden una relación directa con la discapacidad de que se trate, se lleven a cabo mediante un procedimiento o medio adaptado a la discapacidad y se limiten a lo que esta exige.»

— Pel que fa a l'actual límit de citació, el projecte introdueix en l'últim paràgraf de l'article 32 del TRLPI el canvi següent:

Text actual del TRLPI:

«Las recopilaciones periódicas efectuadas en forma de reseñas o revista de prensa tendrán la consideración de citas.»

Proposta de text:

«Las recopilaciones periódicas efectuadas en forma de reseñas o revista de prensa tendrán la consideración de citas. *No tendrán tal consideración las recopilaciones de artículos periodísticos que consistan básicamente en su mera reproducción cuando dicha actividad se realice con fines comerciales.*»

Amb aquest aclariment, segurament, es busca deixar fora de l'exercici del límit les empreses comercials de *press clipping*; l'avantatge per al nostre sector és que no afectaria els dosiers de premsa que fan les nostres institucions per als seus usuaris (i que no tenen, en general, cap finalitat comercial).

— El projecte introdueix també un nou límit en favor de la il·lustració amb finalitats educatives:

«Artículo 32. Cita e ilustración de la enseñanza.

2. No necesitará autorización del autor el profesorado de la educación reglada para realizar actos de reproducción, distribución y comunicación pública de pequeños fragmentos de obras o de obras aisladas de carácter plástico o fotográfico figurativo, excluidos los libros de texto y los manuales universitarios, cuando tales actos se hagan únicamente para la ilustración de sus actividades educativas en las aulas, en la medida justificada por la finalidad no comercial perseguida, siempre que se trate de obras ya divulgadas y, salvo en los casos en que resulte imposible, se incluyan el nombre del autor y la fuente.

No se entenderán comprendidas en el párrafo anterior la reproducción, distribución y comunicación pública de compilaciones o agrupaciones de fragmentos de obras o de obras aisladas de carácter plástico o fotográfico figurativo.»

Si bé considero que cal reconèixer al Ministeri l'esforç per introduir i definir un límit que, com comentava al principi, no era prou clar en el text de la Directiva, la veritat és que l'actual redacció proposada és summament restrictiva.

Al meu entendre, alguns dels problemes que té són:

- La limitació quant als beneficiaris del límit: aquests serien només membres del professorat d'educació reglada, la qual cosa que deixaria fora els professors de qualsevol altre tipus de formació (com per exemple, de cursos d'actualització professional). A més, se n'hauria de fer ús a les aules, referència que fa molt difícil la interpretació que aquest límit pugui utilitzar-se en les modalitats de formació a distància.²⁰
- L'exclusió dels llibres de text i manuals universitaris dins de l'univers d'obres que podrien citar-se per il·lustrar (la qual cosa, en l'àmbit de l'educació reglada, significa deixar fora pràcticament el 99 % d'obres; això sense tenir en compte la dificultat per definir què és un manual universitari —és el llibre que edita la universitat?; és el llibre que recomana el professor universitari?—);
- L'exclusió de «compilaciones o agrupaciones de fragmentos de obras» de l'exercici del límit: és possible que aquesta redacció sigui una referència velada als anomenats *dossiers de fotocòpies* (ara *dossiers digitals*). El zel dels titulars per evitar que aquest nou límit permeti l'exercici d'una activitat que ha d'anar subjecta a una llicència prèvia fa que sorgeixin dubtes, com a mínim raonables, sobre la seva aplicabilitat (seria lícit que un professor d'educació reglada proporcionés, a l'aula i als seus alumnes, un fragment d'un llibre per fer un comentari de text?; i si els proporcionés deu fragments junts per al mateix exercici?)
- En relació amb l'article 37: aquí el projecte pateix de nou de la tendència a la reforma de mínims, la qual cosa fa que l'actual 37.1 no es modifiqui i, per tant, queda fora de la proposta inicial el reconeixement de la finalitat de conservació com a justificació per a les reproduccions que es fan en els nostres centres.

Sí que inclou, al contrari, el límit en favor de la comunicació a través de terminals especialitzats instal·lats en els nostres locals (això sí, tan sols es recull la investigació com a finalitat d'aquesta comunicació o posada a disposició, deixant fora l'estudi personal).

- Finalment, en matèria de MTP, el projecte recull les propostes del seu antecessor i de nou remet a la jurisdicció civil com a via per dirimir els possibles desacords entre els titulars dels drets i els usuaris de les obres subjectes a aquests drets.

Com en anteriors ocasions, el Grupo BPI de FESABID va presentar les corresponents al·legacions a aquest nou projecte²¹ i, en aquesta ocasió, no sols va aconseguir exposar-les davant dels responsables del Ministeri de Cultura sinó que, a més —i per primera vegada en la història del nostre sector—, FESABID va ser invitada a comparèixer davant de la Comissió de Cultura del Congrés dels Diputats per donar a conèixer les necessitats del sector bibliotecari.²²

20. En aquest sentit es va expressar el Consell d'Estat en el seu Dictamen 187/2005, Expedient d'Avantprojecte de llei pel qual es modifica el text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat per Reial Decret legislatiu 1/1996 de 12 d'abril (data d'aprovació: 10.03.2005). Es pot consultar el document a la pàgina web del Consell d'Estat: <<http://www.consejo-estado.es/>>.

21. Disponibles a: <<http://www.fesabid.org/federacion/gtrabajo/bpi/alegacionesfesabidseptiembre2005.pdf>>.

22. El text de totes les compareixences es van publicar al *Diari de Sessions* del Congrés dels Diputats (en el número 392, les compareixences de la sessió número 18 que va tenir lloc el 17 d'octubre de 2005, i en el número 393, les de la sessió número 19, que va tenir lloc el 18 d'octubre de 2005). A més del Grupo BPI de FESABID, que va comparèixer el penúltim el dia 18 d'octubre, també van comparèixer representants d'entitats de gestió i d'organitzacions com ara l'OCU i la FACUA, entre altres.

Finalment, el novembre de 2005, es van publicar les esmenes que els grups parlamentaris amb representació en el Congrés van presentar al projecte de llei.²³

Ha estat molt positiu per a nosaltres comprovar que molts grups parlamentaris han fet pròpies les al·legacions que el Grupo BPI de FESABID va presentar al projecte. Així, per exemple, tots els grups sense excepció han proposat una esmena per reformar l'article 37.1 del TRLPI i permetre que les nostres institucions puguin realitzar reproduccions amb finalitats d'investigació i de conservació.

També han estat molts els grups parlamentaris que han proposat una modificació de l'actual límit de citació amb l'objectiu que el seu exercici no quedi subjecte únicament a finalitats educatives o d'investigació; de la mateixa manera, alguns grups han presentat també una esmena perquè no sigui la jurisdicció civil, sinó la Comissió de Propietat Intel·lectual, la via de resolució de conflictes entre titulars i beneficiaris dels límits quan les MTP no facin viables aquests últims.

L'aspecte més preocupant —i al qual més esforços dedica actualment el Grup BPI— ha estat l'esmena presentada pels grups socialista i popular en relació amb el futur nou límit en favor de la comunicació pública o posada a disposició per mitjà de terminals especialitzats instal·lats en els establiments de les nostres institucions. I és que ambdós grups proposen subjectar aquest límit al pagament d'una remuneració als titulars afectats.

En defensa de la supressió d'aquesta possible remuneració, el Grupo BPI ha al·legat la necessitat de no penalitzar amb un cànon un acte que, en rigor, només és una mera consulta en pantalla.²⁴ En el moment d'escriure aquest article, les converses mantingudes amb els diputats d'ambdós partits polítics per discutir aquest tema ens fan ser optimistes respecte de la possibilitat que finalment no tiri endavant l'esmena (això i el fet que la resta de grups parlamentaris no sembla que defensin una proposta d'aquest estil —o, almenys, no han presentat esmenes en aquesta línia—).

4. Conclusions

Després del llarg camí recorregut per a l'aprovació d'aquesta transposició, prefereixo ser cauta abans d'utilitzar frases del tipus «aviat podrem conèixer el text definitiu de la reforma del TRLPI».

La veritat és que hi ha dades per a l'optimisme pel que fa a una aprovació immediata del text: és l'únic text la tramitació parlamentària ha arribat tan lluny fins al moment i em consta que els membres de la Comissió de Cultura del Congrés continuen treballant en la recta final de les discussions.

Sobre el resultat: crec que puc afirmar, sense por d'equivocar-me massa,²⁵ que és més que probable que aconseguim una sèrie de modificacions en matèria de límits beneficioses per als nostres usuaris (com el límit en favor dels discapacitats, o la reproducció amb finalitats de conservació).

Altres límits són sens dubte més difícils de preveure: tant la il·lustració amb finalitats educatives, com la comunicació a través de terminals especialitzats han estat esmenats per subjectar-los al pagament d'una remuneració. Sobre el primer, la discussió és complicada i, en

23. *Boletín Oficial de las Cortes Generales*, número 44-10, de 30 de novembre de 2005. Serie A: Proyectos de ley.

24. Vegeu pel que fa a això les cartes enviades per FESABID als diputats de les dues formacions polítiques: al grup popular (<<http://www.fesabid.org/federacion/gtrabajo/bpi/cartas/enmiendapp141205.pdf>>) i al grup socialista (<<http://www.fesabid.org/federacion/gtrabajo/bpi/cartas/enmiendapsoe141205.pdf>>).

25. Encara que, novament, prefereixo a apel·lar a l'experiència: fins que el text no aparegui publicat al BOE no es pot donar res per segur pel que fa al contingut definitiu del text.

rigor, el nostre sector no és l'únic —ni el principal— que hauria de defensar-lo i ajudar a definir-lo (aquest paper és més propi del sector educatiu en sentit ampli). Sobre el segon, només podem esperar que el sentit comú imperi a l'hora de redactar-lo i permeti veure amb claredat quins són els possibles usos que permetria.

Al meu parer, més enllà del resultat final del text definitiu, l'aspecte que ha de ser valorat més positivament és la consolidació del nostre sector com a interlocutor necessari i vàlid per a dirimir sobre aquests temes. Aconseguir que el Ministeri de Cultura, com a màxim responsable d'aquesta matèria, ens identifiqui com a tal és sens dubte un pas important de cara a les futures reformes que s'acosten: aquesta anunciada nova Llei de propietat intel·lectual i, com no, una possible modificació de la regulació del préstec públic.²⁶

També hem de tenir molt clar que, ens agradi o no, el marc legal que ens ofereixi la futura Llei de propietat intel·lectual, no permetrà donar recer a molts dels serveis que oferim i que els nostres usuaris ens demanden. En especial, l'ús de la tecnologia i d'Internet com a mitjans per donar a conèixer els nostres fons i serveis passarà, en gran part, per les negociacions amb els titulars i els seus representants (com a entitats de gestió) amb l'objectiu d'aconseguir les llicències pertinents.

La necessitat de negociar i d'arribar a acords és un aspecte que el mateix Ministeri anima a portar a terme en el seu document d'actuacions futures; hem de continuar, doncs, defensant un marc legal just i equilibrat i desenvolupar al mateix temps les nostres habilitats i els coneixements en aquesta matèria per poder fer operatives les necessitats dels nostres usuaris.

26. Pel que fa a aquest aspecte, cap dels textos de la reforma coneguts ha intentat modificar-ne el contingut amb l'objectiu de subjectar-lo a una remuneració. Això és degut al fet que el nostre país està pendent del judici que la Comissió Europea ha emprès al Tribunal de Justícia de la UE ja que entén que Espanya no va aplicar correctament la Directiva 92/100/CEE de lloguer i préstec. La sentència d'aquest judici serà la que determini si finalment hem d'introduir al nostre país un sistema de remuneració pel préstec d'obres que es faci.

Glossari

Drets d'autor: nom que reben el conjunt de facultats (llegeixi's *contingut*) d'un dret que neix associat a les creacions de la ment humana o intel·lecte.

El dret d'autor és un dret de disposició sobre la creació que ostenten (i es reconeix a) els seus creadors. Aquest dret de disposició és de caràcter exclusiu, és a dir, que el titular del dret pot autoritzar o prohibir que terceres persones facin ús de la seva obra.

Propietat intel·lectual: al nostre país, s'utilitzen indistintament els termes *drets d'autor* i *propietat intel·lectual* per fer referència a les facultats del dret que neix associat a les creacions de la ment humana.

A escala internacional, el terme *propietat intel·lectual* té una accepció més àmplia, ja que engloba no sols el dret d'autor en sentit estricte, sinó també la denominada *propietat industrial* (patents, marques, models industrials, etc.).

Reproducció: l'article 18 del TRLPI defineix la reproducció com «la fijación de la obra en un medio que permita su comunicación y la obtención de copias de toda o parte de ella».

Reproduïm quan fotocopïem, quan digitalitzem o quan imprimim. També són actes de reproducció la còpia d'un ítem en un disc dur d'ordinador o en qualsevol altre dispositiu d'emmagatzemament (memòries externes, CD o DVD verges, etc.).

Distribució: l'article 19 del TRLPI defineix la distribució com «la puesta a disposición del público del original o copias de la obra mediante su venta, alquiler, préstamo o de cualquier otra forma».

Un exemple d'acte de distribució és el préstec d'obres que duem a terme les biblioteques.

Comunicació Pública: l'article 20 del TRLPI defineix la comunicació pública com «todo acto por el cual una pluralidad de personas pueda tener acceso a la obra sin previa distribución de ejemplares a cada una de ellas».

Emetre una pel·lícula o música són actes de comunicació pública, així com posar material a través d'un web.

La posada a disposició s'entén com una modalitat de la comunicació pública caracteritzada per la possibilitat que té l'usuari de decidir quan accedir a l'obra comunicada.

Límits (o excepcions) al dret d'autor: casos concrets que la llei estableix en els quals podem dur a terme l'explotació d'una obra (és a dir, podem reproduir-la, distribuir-la, comunicar-la públicament, etc.) sense que calgui:

- l'autorització del titular del dret d'autor, i (generalment)
- el pagament d'una compensació econòmica al titular.

Es limita, per tant, el dret exclusiu del titular (no se'n requereix l'autorització perquè tenim la que ens dona la llei).

Els límits s'estableixen amb l'objectiu de donar cabuda a situacions o interessos que s'entenen més generals al dret de l'autor (afavorir la cultura, l'educació, l'accés a la informació, la llibertat d'expressió, etc.).

Patricia Riera Barsallo és membre del Grupo Bibliotecas y Propiedad Intelectual de FESABID (Federación Española de Sociedades de Archivística, Biblioteconomía, Documentación y Museística) des de 1999 i representant espanyola en el Copyright ExPERT Group d'EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations).

Com a membre del Grupo BPI, ha participat en els treballs de seguiment del procés de transposició i reforma de la Llei de propietat intel·lectual, elaborant textos d'al·legacions i d'anàlisi en defensa dels interessos del sector bibliotecari i afins. Prèviament, i com a membre del Copyright Group d'EBLIDA, va fer el mateix durant el procés de tramitació i aprovació de la Directiva 2001/29/CE d'harmonització dels drets d'autor.

L'octubre de 2005 va comparèixer com a portaveu de FESABID davant de la Comissió de Cultura del Congrés dels Diputats per exposar i defensar les al·legacions que el Grupo BPI havia presentat a l'últim avantprojecte de reforma de la Llei de propietat intel·lectual.

En els últims anys, ha impartit cursos sobre drets d'autor i biblioteques per a les diverses associacions professionals que integren FESABID, així com per a biblioteques universitàries espanyoles; també ha participat en nombrosos congressos i seminaris exposant les tesis del sector en aquesta matèria.